UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

5 päivänä joulukuuta 2013*

Ennakkoratkaisupyyntö — Direktiivi 93/13/ETY — Alueellisen kuluttajansuojayhdistyksen nostama kieltokanne — Alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin — Mahdottomuus hakea muutosta ensimmäisessä oikeusasteessa annettuun päätökseen, jolla todetaan toimivallan puuttuminen — Jäsenvaltioiden menettelyllinen itsemääräämisoikeus — Vastaavuus- ja tehokkuusperiaate

Asiassa C-413/12,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Audiencia Provincial de Salamanca (Espanja) on esittänyt 7.9.2012 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 11.9.2012, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León

vastaan

Anuntis Segundamano España S.L.,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Ilešič sekä tuomarit C. G. Fernlund, A. Ó Caoimh, C. Toader (esittelevä tuomari) ja E. Jarašiūnas,

julkisasiamies: P. Mengozzi,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, edustajanaan procuradora S. Román Capillas, avustajanaan letrado A. Castro Martín,

— Espanjan hallitus, asiamiehenään S. Centeno Huerta,

— Euroopan komissio, asiamiehinään J. Baquero Cruz, M. van Beek ja M. Owsiany-Hornung,

kuultuaan julkisasiamiehen 5.9.2013 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL L 95, s. 29) tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León (jäljempänä ACICL) ja Anuntis Segundamano España S.L. (jäljempänä ASE) ja jossa on kyse kieltokanteesta, jossa vaaditaan toteamaan tietyt ASEn internetportaalissa olevat käyttöehdot pätemättömiksi.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 93/13 johdanto-osan 23. ja 24. perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”henkilöillä ja järjestöillä, joilla kansallisen lainsäädännön mukaisesti on laillinen etu suojella kuluttajia, on oltava mahdollisuus ryhtyä oikeudellisiin toimiin yleisesti kuluttajasopimuksissa käytettäviksi tarkoitettujen ehtojen, ja erityisesti kohtuuttomien ehtojen osalta, joko saattamalla asia tuomioistuimen tai sellaisen hallintoviranomaisen käsiteltäväksi, jolla on toimivalta antaa ratkaisu valituksesta tai ryhtyä aiheellisiin oikeudellisiin toimiin asiassa; tämä mahdollisuus ei kuitenkaan merkitse yleisten ehtojen ennakkovalvontaa talouden eri aloilla,

jäsenvaltioiden tuomioistuimilla tai hallintoviranomaisilla on oltava käytettävissään riittävät ja tehokkaat keinot kuluttajasopimusten kohtuuttomien ehtojen soveltamisen lopettamiseksi.”

4 Kyseisen direktiivin 7 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on kuluttajien ja kilpailevien elinkeinonharjoittajien edun vuoksi varmistettava, että on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetut keinot sisältävät säännöksiä, joiden mukaisesti henkilöt ja järjestöt, joilla on kansallisen lainsäädännön mukaisesti laillinen etu suojella kuluttajia, voivat kansallisen lainsäädännön mukaisesti saattaa asian käsiteltäväksi tuomioistuimessa tai toimivaltaisessa viranomaisessa, jotka voivat päättää, ovatko yleiseen käyttöön laaditut sopimusehdot luonteeltaan kohtuuttomia, ja käyttää riittäviä ja tehokkaita keinoja tällaisten ehtojen käytön lopettamiseksi.”

Espanjan oikeus

5 Siviiliprosessilain (Ley de Enjuiciamiento Civil, jäljempänä LEC) tuomioistuinta ja toimivaltaa koskevan II osaston II luvun, jonka otsikko on ”Toimivaltasäännöt”, 2 jaksossa, jossa on kyse alueellisesta toimivallasta, on 52 §, jonka 1 momentin 14 ja 16 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Seuraavissa tapauksissa ei sovelleta edellisissä pykälissä säädettyjä oikeuspaikkoja vaan toimivalta määräytyy tämän pykälän säännösten mukaisesti:

– –

14. Oikeudenkäynneissä, joissa kanne on nostettu yleisten sopimusehtojen sopimusehdon sulkemiseksi pois sopimuksesta tai pätemättömyyden toteamiseksi, toimivaltainen on kantajan kotipaikan tuomioistuin. Kun kyse on tällä samalla alalla vahvistus-, kielto- tai luopumiskanteista,

toimivaltainen on vastaajan toimipaikan tuomioistuin ja tämän puuttuessa vastaajan kotipaikan tuomioistuin, ja jos vastaajalla ei ole kotipaikkaa Espanjan valtion alueella, sopimuksen tekopaikan tuomioistuin.

– –

16. Oikeudenkäynneissä, jotka pannaan vireille kieltokanteella kuluttajien ja käyttäjien kollektiivisten ja yksittäisten etujen turvaamiseksi, toimivaltainen on vastaajan toimipaikan tuomioistuin, ja tämän puuttuessa vastaajan kotipaikan tuomioistuin; jos vastaajalla ei ole kotipaikkaa Espanjan valtion alueella, toimivaltainen on kantajan kotipaikan tuomioistuin.”

6 LEC:n 60 § koskee negatiivista alueellista toimivaltaristiriitaa, ja sen 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Jos tuomioistuin on katsonut, ettei se ole alueellisesti toimivaltainen toimivallan puuttumista koskevan väitteen johdosta tai kaikkien asianosaisten kuulemisen perusteella, tuomioistuin, jolle asia siirretään, on sidottu päätökseen eikä voi viran puolesta todeta, ettei sillä ole alueellista toimivaltaa.”

7 LEC:n 67 § koskee muutoksenhakua alueellisen toimivallan osalta, ja siinä säädetään seuraavaa:

”1. Päätöksiin, joilla ratkaistaan alueellinen toimivalta, ei voida hakea muutosta.

2. Valituksen ja menettelyvirheeseen perustuvan ylimääräisen muutoksenhaun yhteydessä voidaan vedota alueelliseen toimivallan puuttumiseen ainoastaan, jos kyseessä olevassa asiassa on sovellettava pakottavia säännöksiä.”

8 Espanjan oikeudessa kuluttajien etujen suojaamista tarkoittavaa kieltokannetta säännellään kuluttajien ja käyttäjien suojasta annetun yleisen lain sekä muiden täydentävien lakien uudelleen laatimisesta 16.11.2007 annetun kuninkaan asetuksen 1/2007 (Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias) (BOE nro 287, 30.11.2007, s. 49181; jäljempänä kuninkaan asetus 1/2007) 53–56 §:ssä.

9 Kuninkaan asetuksen 1/2007 53 § koskee kieltokannetta, ja siinä säädetään seuraavaa:

”Kieltokanteen tarkoituksena on määrätä vastaaja lopettamaan toimintansa tai estää kyseisen toiminnan toistuminen tulevaisuudessa. Kanne voidaan lisäksi nostaa sellaisen toiminnan kieltämiseksi, joka on päättynyt silloin, kun kanne nostetaan, jos on olemassa riittävästi sellaisia seikkoja, joiden perusteella on odotettavissa, että toiminta voi välittömästi toistua.

Tämän osaston säännöksiä sovellettaessa myös kohtuuttomien ehtojen käyttämistä edistäviä suosituksia pidetään kohtuuttomia ehtoja koskevan lainsäädännön vastaisena toimintana.”

10 Kyseisen asetuksen 54 §:n 1 momentin b kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kieltokanteen sellaisesta toiminnasta, joka on ristiriidassa tämän lain kohtuuttomia ehtoja, liikkeenharjoittajan toimipaikan ulkopuolella tehtyjä sopimuksia, etämyyntiä sekä tavaroita ja valmismatkoja myytäessä annettuja takuita koskevien säännösten kanssa, voi nostaa

– –

b) kuluttaja- ja käyttäjäyhdistys, joka täyttää tässä laissa tai mahdollisesti kuluttajien ja käyttäjien suojaa koskevassa alueellisessa lainsäädännössä asetetut vaatimukset;

– –”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

11 ACICL on kuluttajansuojayhdistys, joka on merkitty Castilla y Léonin itsehallintoalueen kuluttaja- ja käyttäjäjärjestöjen rekisteriin. Sen kotipaikka on Salamanca (Espanja), ja sillä on 110 jäsentä. Kyseisen yhdistyksen toiminta rajoittuu mainitun itsehallintoalueen alueelle, eikä se ole liittynyt eikä se kuulu mihinkään maakunnalliseen tai kansalliseen kuluttajansuojayhdistysten liittoon tai kattojärjestöön.

12 ASE on kaupallinen yhtiö, jonka kotipaikka on Barcelona (Espanja), ja se ylläpitää internetportaalia, jossa yksityiset ja liikkeenharjoittajat voivat julkaista kiinteistöilmoituksia tai käytettyjä tavaroita koskevia ilmoituksia sekä työpaikkailmoituksia.

13 Internetsivuston käyttöehdot, joihin on mahdollista tutustua portaalissa, on jaettu kahteen osaan, joita ovat yhtäältä ”Yleiset käyttöehdot” ja toisaalta ”Ilmoituspalvelusopimusta koskevat erityisehdot” (jäljempänä erityisehdot).

14 Erityisehtoihin kuului silloin, kun pääasian kieltokanne nostettiin kansallisissa tuomioistuimissa, 6 kohta, joka koski vastuun rajoittamista, ja 7 kohta, jonka otsikko oli ”Ilmoitukset ja ilmoittajan vakuudet/Korvaukset”.

15 ACICL, joka toimii kuninkaan asetuksen 1/2007 54 §:n nojalla, nosti Juzgado de Primera Instancia nº 4 y de lo Mercantil de Salamancassa (Salamancan alimman oikeusasteen tuomioistuin nro 4 ja kauppatuomioistuin) ASE:ta vastaan kieltokanteen. Mainitun kanteen tarkoituksena oli yhtäältä, että erityisehtojen 6 kohta ja 7 kohdan 7 alakohta todetaan pätemättömiksi, ja toisaalta, että ASE velvoitetaan poistamaan kyseiset määräykset ja olemaan käyttämättä niitä tulevaisuudessa.

16 Juzgado de Primera Instancia nº 4 y de lo Mercantil de Salamanca totesi 6.4.2011 antamallaan määräyksellä, ettei sillä ollut toimivaltaa käsitellä ACICL:n nostamaa kannetta. Kyseinen tuomioistuin näet katsoi, että LEC:n 52 §:n 1 momentin 14 kohdan perusteella toimivaltainen tuomioistuin käsittelemään kieltokanteet, jotka on nostettu kuluttajien kollektiivisten etujen suojaamiseksi, on vastaajan toimi- tai kotipaikan tuomioistuin. Samassa määräyksessä ilmoitettiin mahdollisuudesta valittaa asiasta Audiencia Provincial de Salamancaan (Salamancan ylemmän oikeusasteen tuomioistuin).

17 ACICL valitti kyseisestä päätöksestä Audiencia Provincial de Salamancaan ja väitti, että se, että katsotaan, ettei kuluttajansuojayhdistyksen kotipaikan tuomioistuimella ole alueellista toimivaltaa käsitellä tällaisen yhdistyksen nostamia kanteita kohtuuttomien ehtojen käyttämisen lopettamiseksi, on ristiriidassa direktiivin 93/13 päämäärän kanssa.

18 Audiencia Provincial de Salamanca toteaa ennakkoratkaisupyynnössään erityisesti kahden seikan herättävän epäilyksiä.

19 Yhtäältä kansallisten menettelysääntöjen ja erityisesti LEC:n 52 §:n 1 momentin 16 kohdan ja 67 §:n mukaan ensimmäisen asteen tuomioistuimissa annettuihin määräyksiin alueellisen toimivallan puuttumisesta ei voida hakea muutosta, mistä on seurauksena se, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tapauksessa ACICL:n on saatettava asia yksinomaan vastaajan toimi- tai kotipaikassa eli Barcelonassa sijaitsevan tuomioistuimen käsiteltäväksi. Ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella on epäilyksiä siitä, ovatko mainitut Espanjan oikeuden säännökset, jotka koskevat alueellista toimivaltaa ja muutoksen hakemista ensimmäisen asteen tuomioistuimissa tehtyihin päätöksiin toimivallan puuttumisesta, mainittujen kieltokanteiden yhteydessä yhteensoveltuvia direktiivissä 93/13 edellytetyn kuluttajansuojan korkeaa tasoa koskevan vaatimuksen kanssa.

20 Toisaalta ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii sen toimivaltasäännön, jonka mukaan kuluttajansuojayhdistyksen nostama kieltokanne on pantava vireille elinkeinonharjoittajan toimi- tai kotipaikan tuomioistuimessa, yhteensoveltuvuutta korkeatasoista kuluttajansuojaa koskevan tavoitteen

sekä vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteen kanssa. Tässä tilanteessa näet ACICL:n kaltainen kuluttajansuojayhdistys voisi tosiasiassa olla pakotettu luopumaan tällaisen kanteen nostamisesta sen vuoksi, että sen varat ovat vähäiset ja että sen alueellinen toimiala on rajallinen.

21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa tässä yhteydessä, että unionin tuomioistuin on tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27.9.1968 allekirjoitetun yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32; jäljempänä Brysselin yleissopimus) määräyksiä koskevassa oikeuskäytännössään todennut, että sellaisten kanteiden tehokkuuteen, joiden tarkoituksena on direktiivin 93/13 7 artiklassa tarkoitettujen lainvastaisten ehtojen käytön lopettaminen, vaikutettaisiin huomattavasti, jos näitä kanteita ei voitaisi nostaa kuin valtiossa, jossa liikkeenharjoittajan kotipaikka on (asia C-167/00, Henkel, tuomio 1.10.2002, Kok., s. I-8111, 43 kohta). Se päättelee tästä, että samoja periaatteita voitaisiin soveltaa pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tapauksessa, mikä merkitsisi sitä, että kohtuuttomat ehdot sopimuksiinsa ottanutta elinkeinonharjoittajaa vastaan toimivan kuluttajansuojayhdistyksen kotipaikan tuomioistuimien olisi todettava olevan toimivaltaisia.

22 Audiencia Provincial de Salamanca päätti tässä tilanteessa lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Antaako [direktiivissä 93/13] kuluttajalle taattu suoja Audiencia Provincial [de Salamancalle] kansallisena muutoksenhakutuomioistuimena siitä huolimatta, ettei se voi perustaa toimivaltaansa kansallisiin säännöksiin, mahdollisuuden ratkaista valituksen, joka on tehty [Juzgado de Primera Instancia nº 4 y de lo Mercantil de Salamancan] ratkaisusta, jossa vastaajan kotipaikan tuomioistuimelle annettiin alueellinen toimivalta ratkaista sellaisen kuluttajansuojayhdistyksen nostama kieltokanne, jonka toimialue on rajallinen, joka ei ole minkään muun yhdistyksen tai liiton jäsenyhdistys, jonka varat ovat vähäiset ja jonka jäsenmäärä on pieni?

2) Onko [SEUT] 4, [SEUT] 12, [SEUT] 114 ja [SEUT] 169 artiklaa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 38 artiklaa yhdessä direktiivin 93/13 ja kuluttajien eduille taattavaa korkeatasoista suojaa, direktiivien tehokasta vaikutusta ja vastaavuus- ja tehokkuusperiaatetta koskevan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa tulkittava siten, että alueellisesti toimivaltaiseksi tuomioistuimeksi ratkaisemaan kohtuuttomia sopimusehtoja koskevan kieltokanteen, jonka on nostanut kuluttajien ja käyttäjien kollektiivisten ja yksittäisten etujen turvaamiseksi kuluttajansuojayhdistys, jonka toimialue on rajallinen, joka ei ole minkään muun yhdistyksen tai liiton jäsenyhdistys, jonka varat ovat vähäiset ja jonka jäsenmäärä on pieni, on katsottava kyseisen yhdistyksen kotipaikan tuomioistuin eikä vastaajan kotipaikan tuomioistuin?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

23 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kahdella kysymyksellään, jotka on tutkittava yhdessä, onko direktiiviä 93/13 sekä vastaavuus- ja tehokkuusperiaatetta tulkittava siten, että ne ovat esteenä sellaiselle kansalliselle menettelysäännöstölle, jonka mukaan kuluttajansuojayhdistysten nostamien kieltokanteiden osalta yhtäältä tällainen kanne on nostettava vastaajan toimi- tai kotipaikan tuomioistuimissa ja toisaalta ensimmäisen asteen tuomioistuimen tekemään päätökseen alueellisen toimivallan puuttumisesta ei voida hakea muutosta.

24 Espanjan hallitus on vedonnut siihen, ettei ennakkoratkaisukysymystä, joka koskee mahdottomuutta riitauttaa nyt pääasiassa kyseessä olevan kaltainen ensimmäisenä oikeusasteena kieltokannetta käsitelleen tuomioistuimen antama päätös toimivallan puuttumisesta, voida ottaa tutkittavaksi, ja väittänyt, ettei tuo kysymys koske mitään unionin oikeuden periaatetta. Espanjan hallituksen mukaan mainittu kysymys on merkityksellinen tehokkaan oikeussuojan, sellaisena kuin se taataan Espanjan perustuslaissa, kannalta.

25 Tässä yhteydessä on riittävää todeta, että pääasiassa kyseessä olevan kanteen on pannut vireille kuluttajansuojayhdistys, joka vaatii kieltämään elinkeinonharjoittajan käyttämät kohtuuttomat sopimusehdot. Tästä seuraa, että pääasian yhteydessä kysymys siitä, ettei tuomioistuimen, jossa kieltokanne on pantu vireille, alueellisen toimivallan puuttumisesta tekemään päätökseen voida hakea lainkaan muutosta, koskee sellaisen menettelysäännön tehokkuutta, jolla pyritään turvaamaan yksityisillä unionin oikeuden perusteella oleva oikeus eli tässä tapauksessa kuluttajansuojayhdistyksellä oleva oikeus toimia kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi, sellaisena kuin siitä säädetään muun muassa direktiivin 93/13 7 artiklassa ”kuluttajien ja kilpailevien elinkeinonharjoittajien edun vuoksi”.

26 Jos esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuin on siis toimivaltainen käsittelemään ne (ks. vastaavasti asia C-618/10, Banco Español de Crédito, tuomio 14.6.2012, 76 kohta).

27 Asiakysymyksen osalta on huomautettava, että direktiivin 93/13 7 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaan jäsenvaltioilla on velvollisuus varmistaa, että niiden kansallisissa oikeusjärjestyksissä on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa. Mainittujen keinojen on sisällettävä säännökset, joiden mukaisesti järjestöt, joilla on kansallisen lainsäädännön mukaisesti oikeutettu intressi suojella kuluttajia, voivat kansallisen lainsäädännön mukaisesti saattaa asian käsiteltäväksi tuomioistuimessa tai tätä varten toimivaltaisessa viranomaisessa.

28 On kuitenkin todettava, ettei direktiivissä 93/13 ole säännöstä, jonka nojalla voitaisiin määrittää se tuomioistuin, joka on alueellisesti toimivaltainen käsittelemään kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamista koskevat kanteet, jotka kuluttajansuojayhdistykset ovat panneet vireille kuluttajien ja kilpailevien elinkeinonharjoittajien edun vuoksi. Kyseisessä direktiivissä ei säännellä myöskään kysymystä oikeusasteiden määrästä siltä osin kuin on kyse päätöksistä, joilla todetaan alueellisen toimivallan puuttuminen tällaisessa esimerkkitapauksessa.

29 Kuten julkisasiamies on lisäksi ratkaisuehdotuksensa 28 kohdassa korostanut, kuluttajien etujen suojaamista tarkoittavista kieltokanteista 19.5.1998 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 98/27/EY (EYVL L 166, s. 51) ja sitä seuranneessa, kuluttajien etujen suojaamista tarkoittavista kieltokanteista 23.4.2009 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2009/22/EY (EUVL L 110, s. 30) ei säännellä kysymystä siitä, kuinka monesta oikeusasteesta jäsenvaltioiden olisi säädettävä niiden päätösten osalta, joilla todetaan alueellisen toimivallan puuttuminen, silloin, kun on kyse kuluttajansuojayhdistysten käytössä olevasta kieltokanteesta. Noissa direktiiveissä ei ole myöskään säädetty säännöistä, joilla määritetään alueellinen toimivalta kuluttajien etujen suojaamista tarkoittavien kieltokanteiden osalta.

30 Kun kuluttajansuojayhdistysten käytössä olevia oikeussuojakeinoja koskevia menettelysääntöjä kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi niin kuluttajien kuin kilpailevien elinkeinonharjoittajien edun vuoksi ei ole yhdenmukaistettu, kunkin jäsenvaltion asiana on sisäisessä oikeusjärjestyksessään antaa tällaiset säännöt menettelyllistä itsemääräämisoikeutta koskevan periaatteen nojalla, kunhan ne eivät ole epäedullisempia kuin samankaltaisia kansallisen oikeuden piiriin kuuluvia tilanteita koskevat säännöt (vastaavuusperiaate) eikä niillä tehdä unionin oikeudessa kuluttajansuojayhdistyksille annettujen oikeuksien käyttämistä käytännössä mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi (tehokkuusperiaate) (ks. analogisesti asia C-415/11, Aziz, tuomio 14.3.2013, 50 kohta ja asia C-565/11, Irimie, tuomio 18.4.2013, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

31 Vastaavuusperiaatteesta on todettava, että unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan mitään sellaista seikkaa, joka voisi antaa aihetta epäillä pääasiassa kyseessä olevien menettelysääntöjen yhdenmukaisuutta kyseisen periaatteen kanssa.

32 Jollei näet ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen suorittamista tarkastuksista muuta johdu, LEC:n 52 §:n 1 momentin 14 ja 16 kohdan säännöksistä ilmenee, että sääntöä, jonka mukaan alueellinen toimivalta kuuluu vastaajan toimi- tai kotipaikan tuomioistuimelle, sovelletaan kaikkiin kieltokanteisiin eli kanteisiin, joilla pyritään lopettamaan vakiosopimuksissa määrättyjen yleisten ehtojen käyttäminen, sekä kanteisiin, joita kuluttajansuojayhdistykset nostavat kuluttajien kollektiivisten etujen suojaamiseksi.

33 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että kansallinen sääntö, jonka mukaan ensimmäisen asteen tuomioistuimien toteamuksiin alueellisen toimivallan puuttumisesta ei voida hakea muutosta, eli LEC 67 §:n 1 momentti on Espanjan prosessioikeudessa yleisesti sovellettava sääntö.

34 Tehokkuusperiaatteesta on muistutettava unionin tuomioistuimen jo katsoneen, että kaikkia sellaisia tapauksia, joissa on kyse siitä, tekeekö kansallinen menettelysääntö unionin oikeuden soveltamisen mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi, on tarkasteltava ottaen huomioon tämän säännön merkitys koko menettelyssä, sen kulku sekä sen erityispiirteet eri kansallisissa elimissä. Tältä kannalta katsoen on tarvittaessa otettava huomioon kansallisen tuomioistuinjärjestelmän perustana olevat periaatteet, joita ovat muun muassa puolustautumisoikeuksien suojaaminen, oikeusvarmuuden periaate sekä oikeudenkäynnin moitteeton kulku (ks. vastaavasti asia C-40/08, Asturcom Telecomunicaciones, tuomio 6.10.2009, Kok., s. I-9579, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja em. asia Aziz, tuomion 53 kohta).

35 Käsiteltävässä asiassa on väitetty, että pääasiassa kyseessä olevan kieltokanteen siirtäminen toiselle, ACICL:n toimipaikasta kauempana sijaitsevalle tuomioistuimelle voisi aiheuttaa kyseiselle yhdistykselle huomattavia haittoja siten, että mainittu yhdistys saattaisi sen vuoksi, että tuomioistuin, joka on toimivaltainen käsittelemään sen kanteen, sijaitsee maantieteellisesti kaukana, joutua luopumaan kanteesta taloudellisista syistä.

36 ACICL:n vetoamista vaikeuksista on todettava olevan ilmeistä, etteivät ne ole seurausta siitä säännöstä, jonka mukaan kuluttajansuojayhdistyksen nostama kieltokanne kuuluu vastaajan toimi- tai kotipaikan tuomioistuimen alueelliseen toimivaltaan, eivätkä siitä säännöstä, jonka mukaan ensimmäisen asteen tuomioistuimen toteamukseen alueellisen toimivallan puuttumisesta ei voi hakea muutosta.

37 Sitä, että ACICL nostaa pääasiassa kyseessä olevan kieltokanteen vastaajan toimipaikan tuomioistuimessa, eivät näet vaikeuta kyseiset menettelysäännöt itsessään vaan tuon yhdistyksen taloudellinen tilanne.

38 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 36 kohdassa huomauttanut, kansallisten oikeussuojakeinojen rakennetta ja oikeusasteiden määrää koskevilla menettelysäännöillä pyritään hyvän oikeudenkäytön ja ennakoitavuuden yleiseen etuun, joten niiden on oltava etusijalla yksittäisiin etuihin nähden siten, etteivät ne voi vaihdella asianosaisen henkilökohtaisen taloudellisen tilanteen mukaan.

39 Tehokkuusperiaatteen noudattamiseksi sillä, miten kansalliset oikeussuojakeinot on järjestetty, ja oikeusasteiden määrällä ei tosin saa tehdä unionin oikeudessa yksityisille annettujen oikeuksien käyttämistä mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi.

40 Ensimmäiseksi on huomautettava, että – kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee – vastaajan toimipaikan tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi kieltokanne on saatettu sen jälkeen, kun kantajan toimipaikan tuomioistuin on todennut, ettei sillä ole toimivaltaa, ei LEC 60 §:n 1 momentin säännösten nojalla voi kyseenalaistaa toimivaltaansa ja sillä on siis velvollisuus ratkaista kyseinen kanne asiasisällön osalta.

41 Vaikka toiseksi ei olekaan poissuljettua, että kanteen ajaminen vastaajan toimipaikan tuomioistuimessa voi aiheuttaa ACICL:lle lisäkustannuksia, unionin tuomioistuimelle toimitetun asiakirja-aineiston perusteella ei voida kuitenkaan todeta – jollei niistä tarkastuksista, jotka ennakkoratkaisua pyytäneen

tuomioistuimen on tehtävä, muuta johdu – että oikeudenkäynnin moitteeton kulku edellyttäisi sitä, että kyseinen yhdistys on läsnä oikeudenkäynnin kaikissa vaiheissa (ks. analogisesti asia C-93/12, Agrokonsulting-04, tuomio 27.6.2013, 50 kohta).

42 Kolmanneksi ACICL:lle aiheutuvat ongelmat voidaan ratkaista muilla järjestelyillä, joilla pyritään hyvittämään ACICL:n taloudelliset vaikeudet, kuten esimerkiksi oikeusapua antamalla (ks. vastaavasti asia C-279/09, DEB, tuomio 22.12.2010, Kok., s. I-13849, 59 ja 60 kohta sekä analogisesti em. asia Agrokonsulting-04, tuomion 50 kohta).

43 Espanjan hallitus on lisäksi korostanut oikeudenkäyntikirjelmissään, että kuluttajansuojajärjestöt voivat kieltokanteen nostaessaan saada vapautuksen vakuudesta, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkastettava.

44 On myös huomautettava, että toimivaltaa koskevaa keskustelua ei ole pääasiassa päätetty lopullisesti syystä, ettei 6.4.2011 annettuun määräykseen, jossa Juzgado de Primera Instancia nº 4 y de lo Mercantil de Salamanca totesi, ettei sillä ole alueellista toimivaltaa käsitellä ACICL:n nostamaa kieltokannetta, ole mahdollista hakea muutosta. Kuten ennakkoratkaisupäätöksestä ilmenee, kyseinen keskustelu voitaisiin näet aloittaa uudestaan, jos pääasiaratkaisuun haetaan muutosta.

45 Neljänneksi on todettava, että – kuten Espanjan hallitus on oikeudenkäyntikirjelmissään korostanut – LEC:n 60 §:n 1 momentilla pyritään muun muassa välttämään ristiriitaiset ratkaisut antamalla toimivalta yhdelle ainoalle tuomioistuimelle. Tällainen sääntö voisi siten olla omiaan varmistamaan yhdenmukaisen käytännön koko jäsenvaltion alueella, millä lisätään oikeusvarmuutta (ks. analogisesti em. asia Agrokonsulting-04, tuomion 56 kohta).

46 Sen oikeuskäytännön osalta, joka perustuu edellä mainitussa asiassa Henkel annettuun tuomioon ja johon ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on vedonnut, on aluksi täsmennettävä, että Brysselin yleissopimuksen määräykset ja sitä seuranneen, tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL L 12, s. 1) säännökset koskevat ainoastaan rajat ylittäviä riita-asioita.

47 Tästä seuraa, että edellä mainitussa asiassa Henkel annetusta tuomiosta ja etenkin sen tuomion 43 kohdasta – jossa rajat ylittävässä asiayhteydessä Brysselin yleissopimuksen tulkinnasta todettiin, että sellaisten kanteiden tehokkuuteen, joiden tarkoituksena on direktiivin 93/13 7 artiklassa tarkoitettujen lainvastaisten ehtojen käytön lopettaminen, vaikutettaisiin huomattavasti, jos näitä kanteita ei voitaisi nostaa kuin jäsenvaltiossa, jossa liikkeenharjoittajan kotipaikka on – seuraavaa ohjetta ei voida soveltaa pääasiassa, jossa on kyse yhden ainoan jäsenvaltion kansallisen oikeuden menettelysäännösten tulkinnasta, kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa.

48 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on ehdottanut, että kuluttajansuojayhdistykset voitaisiin rinnastaa direktiivissä 93/13 tarkoitettuihin kuluttajiin, ja tästä on huomautettava, että – kuten julkisasiamies on korostanut ratkaisuehdotuksensa 51 kohdassa – unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan direktiivillä 93/13 käyttöön otettu suojajärjestelmä perustuu ajatukseen siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli sekä neuvotteluaseman että tietojen puolesta (ks. mm. asia C-243/08, Pannon GSM, tuomio 4.6.2009, Kok., s. I-4713, 22 kohta; em. asia Banco Español de Crédito, tuomion 39 kohta ja em. asia Aziz, tuomion 44 kohta).

49 On kuitenkin todettava, että kuluttajansuojayhdistykset eivät niiden käyttöön kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi annettujen menettelyllisten keinojen osalta ole tällä tavalla elinkeinonharjoittajaan nähden heikompia osapuolia.

50 Vaikkei näet voidakaan kieltää sitä, että kuluttajansuojayhdistysten on oltava olennaisessa asemassa kuluttajansuojan korkean tason saavuttamiseksi Euroopan unionissa, on kuitenkin todettava, että tällaisen yhdistyksen elinkeinonharjoittajaa vastaan nostamalle kieltokanteelle ei ole ominaista epätasapaino, joka vallitsee sellaisen yksittäistapausta koskevan kanteen yhteydessä, jossa ovat asianosaisina kuluttaja ja sen sopimuspuolena oleva elinkeinonharjoittaja.

51 Tällainen eriytetty lähestymistapa on lisäksi vahvistettu direktiivin 98/27 4 artiklan 1 kohdan ja direktiivin 2009/22 4 artiklan 1 kohdan säännöksillä, joiden mukaan vastaajan toimi- tai kotipaikan jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia käsittelemään muiden jäsenvaltioiden kuluttajansuojayhdistysten nostamat kieltokanteet silloin, kun on kyse kuluttajansuojaa koskevan unionin lainsäädännön rikkomisesta yhteisön sisällä.

52 Kun otetaan huomioon kaikki edellä esitetyt seikat, on todettava, että pääasiassa kyseessä olevat menettelysäännöt eivät ole sellaisia, ettei ACICL:n kaltainen kuluttajansuojayhdistys voi käytännössä nostaa kieltokannetta tai että se on suhteettoman vaikeaa, eikä niillä vaaranneta direktiivillä 93/13 tavoitellun päämäärän toteutumista.

53 Tämän perusteella kysymyksiin on vastattava, että direktiiviä 93/13 sekä vastaavuus- ja tehokkuusperiaatetta on tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä sellaiselle pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle jäsenvaltion säännöstölle, jonka mukaan kuluttajansuojayhdistysten nostamien kieltokanteiden osalta yhtäältä tällainen kanne on nostettava vastaajan toimi- tai kotipaikan tuomioistuimissa ja toisaalta ensimmäisen asteen tuomioistuimen tekemään päätökseen alueellisen toimivallan puuttumisesta ei voida hakea muutosta.

Oikeudenkäyntikulut

54 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettua neuvoston direktiiviä 93/13/ETY sekä vastaavuus- ja tehokkuusperiaatetta on tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä sellaiselle pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle jäsenvaltion säännöstölle, jonka mukaan kuluttajansuojayhdistysten nostamien kieltokanteiden osalta yhtäältä tällainen kanne on nostettava vastaajan toimi- tai kotipaikan tuomioistuimissa ja toisaalta ensimmäisen asteen tuomioistuimen tekemään päätökseen alueellisen toimivallan puuttumisesta ei voida hakea muutosta.

Allekirjoitukset